

regeringskrisens forløb havde Ungdomssamvirket ingen andel, lige så lidt som det øvede nogen indflydelse på beslutningerne omkring 29. august 1943.

Ungdomssamvirkets betydning må sikkert gøres sådan op, at det ikke øvede nogen indflydelse på de politiske afgørelser. Endvidere, at det heller ikke betød noget direkte for det store flertal af unge. Derimod betød det noget i efteråret 1940 for at demonstrere ungdommens nej til nazismen og derefter ved at være den organisatoriske baggrund for Hal Kochs folkelige arbejde og ved at kanalisere de politiske ungdomsorganisationers standpunkter, sådan at de politiske partiers samarbejde på Rigsdagen også blev demonstreret på ungdommens front.

Forfatterne undgår ikke at puste deres emne op. Det er et spørgsmål, om debatten i lederkredsen ikke ofres vel megen plads i forhold til dens almene betydning. Hvad der er mere betænkeligt er, at man får indtrykket af, at den politiske informationsvirksomhed som helhed var lagt i hænderne på De ældres Råd og Ungdomssamvirket. I de andre partiers vælgerforeninger, gennem Socialdemokratiets aktivgrupper og i fagforeningerne fandt dog også et informationsarbejde sted. Rundt om i bogen tager forfatterne selv forskellige forbehold ved at nævne, at der også var andet end Ungdomssamvirket; helhedsindtrykket er dog, at man ikke i rimelig udstrækning har søgt at foretage en vurdering af størrelsesforholdene. Til gengæld er de enkelte situationer, man har taget op, behandlet på udmærket måde.

Vagn Dybdahl.

Aksel Lassen og Ole Karup Pedersen:
Slægtens Spor. (Gyldendal 1963).
185 s.

Der kan ikke være tvivl om, at *Slægtens Spor* er et originalt bidrag til

vor folkelige historiske litteratur. Forfatterne – en journalist, som har gjort en betydelig indsats som historiker, og en historiker, der har arbejdet med journalistik – har valgt en landsby på Ribekanten, og ud fra dette lillesamfund skildrer de en række forhold og begivenheder i det danske folks historie mellem 1526 og 1920. Det billede, som fremstår, er livfuldt og troværdigt, velegnet til at åbne den læge læsers øjne for, at hans egne forfædre må have oplevet tidernes skiften på en anden måde end adel, embedsstand og samfundsfilosoffer – velegnet også til at vække hans lyst til at læse mere om det. Hermed har vel bogen nået sit formål.

Faghistorikeren vil efter nærmere eftersyn opdage, hvilke alvorlige problemer som knytter sig til en fremgangsmåde som den, forfatterne her har valgt. De indleder hvert af de elleve kapitler eller »slægtsled« med en række data, opridses så nogle kultur- eller socialhistoriske forhold ved citat eller referat fra samtlige kilder og fremdrager slutteligt træk af sognets liv ud fra regnskaber, kontrakter, kirke- og tingbøger m. m. Det må fremhæves, at forfatterne mange steder afgjort har haft held med dette udvalg. Men bogens mening er vel at vise samspillet mellem de større linjer i den politiske og økonomiske historie og de konkrete ændringer i landsbyfolkenes vilkår og holdninger. Og selve samspillet kniber det med at få frem. De to ting er stillet op ved siden af hinanden. Men forfatterne har sjældent draget slutninger om det ene forløbs påvirkning af det andet; har sjældent draget slutninger om det de nøjes med forsigtige antydninger og halvkvædede viser. Fornuftigt nok; thi vi ved meget lidt om, hvad love og forordninger har betydet for dagliglivet, og lige så lidt om, hvordan menigmand har set på begivenhederne.

I skildringen af landsbysamfundet viser forfatterne samme prisværdige forsigtighed, men også samme mær-

keligt indirekte fremgangsmåde. Selve landsbynavnet »Vorstrup« er konstrueret, men man går tydeligvis ud fra en bestemt lokalitet. De ovennævnte lokale kilder, som jo overvejende er officielle, giver en række oplysninger om de materielle forhold; virkelig udfyldte billedet af de svundne generationers liv og virke kan de imidlertid ikke. Forfatterne inddrager så kilder fra andre egne af landet til at besvare de relevante spørgsmål, men viger siden tilbage for helt ud at acceptere svarene. Det billede af fortidens virkelighed, læseren med føje venter sig ud fra forfatterens målsætning, er da tegnet med bevidst udtværede streger. Man kunne her forlange et klart standpunkt: i mangel af konkret viden antager vi, at dette spørgsmål har forholdt sig ligesom dér og dér d. v. s. på den og den måde. Opstillede man således en syntetisk landsby efter bedste skøn, var meget nået i anskuelighed. Tør man ikke det, må man nok indskrænke sig til at arbejde med det konkret givne. Selve Vorstrupideen er dybt set hverken fugl eller fisk.

Trods dette gustne overlæg, må det erkendes, at »Slægtens Spor« er ikke så lidt af en bedrift. En rigdom af billeder og perspektiver åbnes for læseren ved kontakten med de valgte kildestykker. Navnlig skildringen af perioden 1650–1800 er mættet med vægtig, velserveret stof om befolkningsforhold, landbrugsproblemer og meget mere. De foregående afsnit er luftigere, i de senere dyrkes det mægtige materiale, som er for hånden, nok for ekstensivt – især kunne revolutionen i samfundsstruktur, produktionsformer og livsvaner mellem 1870 og 1920 magelig fortjene en ganske anderledes detaljeret beskrivelse. Men selv her er der læseværdigt stof. Oplagte skævheder i vurderingerne møder man så godt som ikke. – Dog kan det undre, at Christian VI' tid generelt betegnes som økonomiske fremskridtsår, og i hvert fald kan det vel diskuteres, om slutningen af 1800-tallet ma-

terielt var en dårligere tid for husmænd og landarbejdere end de foregående menneskealdre. Fraset enkelte tilløb til gratis filosoferen og de nævnte vanskeligheder med sammenhængen må også fremstillingens form prises; den er knap, utvungen og afvekslende. Illustrationerne er mange og i det hele velvalgte, skønt vi måske har set et par af dem lidt for ofte.

Niels Thomsen.

Harald Ilsøe: Udlændinges rejser i Danmark indtil år 1700. En bibliografisk fortegnelse. (Rosenkilde og Bagger, 1963). LIV + 125 s.

Til professor Astrid Friis' 70-årsdag udgav Historisk Institut ved Københavns Universitet denne på en gang nyttige og smukke bog. Bogen bringer først en dygtigt udarbejdet indledning, der kort opridser rejsebeskrivelsernes karakter fra ca. 870 til 1700 og giver en udmærket karakteristik af de vekslende rejsevilkår ned gennem århundrederne. Sluttelig redegøres for bibliografiens opbygning. Den omfatter fra alle sprogområder selv de korteste skildringer af Danmark eller dele af landet, når blot forfatteren selv har været i Danmark – at der ikke er med »almindelige beskrivelser af landet som Robert Molesworth's »An Account of Denmark as It was in the Year 1692«, politiske relationer (f. eks. Bentivoglios) ...« kan vel nok i nogle tilfælde være en noget hårdhændet afgrænsning. Bibliografiens 107 numre er alle forsynede med meget fyldige bibliografiske oplysninger; endvidere har udgiveren kort karakteriseret deres indhold. Det er en bog, historieforskningen vil drage nytte af; men det er også en bog, der kan anbefales den alment historieinteresserede som vejviser i et fængslende litteraturområde.

Vagn Dybdahl.